

כשראו את תלמידיהם לפנייהם וראו איך הם מאירים אחר אותו הלילה. וגם איך פעלו רבותיהם בסיפורם ביצי"מ על התלמידים, כבר פסקו.

ברוך המקום וכו' ברוך שנתן תורה לעמו ישראל ברוך הוא כנגד ארבעה בנים דברה תורה. להבין מה הוא הכרזה שמברכין אותו ית' על

שדברה התורה כנגד ארבעה בנים.

ואפשר כי כבר דברנו מזה שבאותו הפסוק שרמזה התורה תשובה לכן רשע, רמזה תשובה לשאינו יודע לשאול, והגדת לבנך וכו'.

בעבור זה עשה ד' לי וכו'. פשוט אפ"ל שבאמת אין כוונת התורה שנברך אפילו את הבן רשע, רק כיון ששניהם הם בבחי' שאינו יודע לשאול, והפסוק בקדושה, וזה שאינו יודע לגמרי לשאול, והרשע יודע ידיעות לא טובות, ואת הטובות אינו יודע לשאול, לכן לשניהם משיבה התורה בפסוק אחי, איך לפתוח להם בקדושה ואיך לקרבם, רק לשאינו יודע לגמרי, די בתגדת וכו', ובוזה את פתח לו, ולהרשע שיש לו ידיעות לא טובות וכשביל זה אינו יודע לשאול בקדושה צריך להיות מקדם הקהה את שניו, ובוזה את פתח לו וחקרבהו.

והנה אנו אומרים בואהבה רבה - אבינו אב הרחמן רחם עלינו ותן בלבנו בינה, כלומר כיון שהקב"ה מקיים את כל התורה, (ברוךשמי ראש השנה י. ובמדרש רבה משפטים ז.) "אלמדתם את בניכם" ג"כ מצוה בתורה, לכן אבינו שאתה מצווה בביכול במצוה ולמדתם את בניכם תן בלבנו בינה, וזה שאומרים ברוך המקום וכו', ברוך שנתן תורה וכו', כנגד ארבעה בנים וכו', כי כיון שמצוה מן התורה לשוב ולקרב כל מיני הבנים - חכם תם שאינו יודע לשאול, ואף על הרשע לא אמרה בזה אל תענה כסיל או כמו שאמרה הגמרא (סנהדרין דף ל"ח) שלאפיקוס ישראל אסור להשיב, רק את כולם עתה ישובו ויקרבין, לכן גם הוא ית' יקיים עתה מצוה זו, כי אפילו ח"ו מי שהוא רשע, כבר קיימו די בנו הקהה את שניו ויקרבנו מעתה אליו ית' ברחמים. ואפשר שלכן אומרים אח"כ מתחילה עי"ז וכו' ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו, לומר שכבר היה כך לעולמים שהיו כ"כ רחוקים וקרבנו המקום לעבודתו.

משכו ידיכם מעבודה זרה. שלא תהא עובדת ד' התורה ומצוות זרה לכם רק עצם שלכם תהי'.

ל פסח

מעשה ברי"א וכו' עד שבאו תלמידיהם וכו' הגיע זמן ק"ש ש"ש, ובבין נא הא גם מעצמם ראו שכבר הגיע זמן ק"ש ואם אפשר לומר שהיו עוד יושבים ומספרים, מפני שמן התחלת זמן ק"ש עד סופה יש איזה שעות אויז למה כברא התלמידים כבר הפסיקו, כי כנראה רק עד שבאו תלמידיהם יישבו וכשבאו הפסיקו.

ואפשר כי איתא במס' ברכות (דף כ"ח) שכשחלה ריב"ז נכנסו תלמידיו לבקרו, כיון שראה אותם התחיל לבכות וכו' אמר להם אילו הי' מוליכין אותי וכו' ולא עוד אלא שיש לפני שני דרכים וכו', ובבין נא, אם בשביל זה בכה, א"כ למה רק כיון שראה אותם התחיל לבכות ולא קודם שראה אותם? אבל איתא בגמרא (מכות דף י') אל ילמוד אדם לתלמיד שאינו הגון, ובגמרא (יומא פ"ז) גרמא הטעם כדי שלא יהי' הוא בגי'ע ותלמידו בגיהנם, וכן לא ילמוד מרב שאינו הגון וכו', ובבין נא אם התלמיד אינו הגון, גם כשלא ילמדוהו זרוב כשי"כ שיקא בגיהנם, ולמה לא ילמד הרב עמו? וכן להיפך שלא ילמוד מרב שאינו הגון מטעם זה, דמשמע שזה תוספת רע? אבל הרבי והתלמידים קשורים בזה זבבא, לכן גם למי שהוא בגי'ע פוגמים כשהאחד הרב או התלמיד הוא בגיהנם ח"ו, וזה שלא יהא הוא בגי'ע ותלמידו בגיהנם, שגם לו בגי'ע יפגום כשיקא תלמידו בגיהנם וכן להיפך.

והנה ריב"ז על עצמו היה ענין, ואמר ואני יודע באיזה דרך מוליכין אותי אבל את תלמידיו ראה שהם צדיקי עולם, לכן כשראה אותם התחיל לבכות כיון שעל עצמו אמר שאינו יודע באיזה וכו' א"כ הי' לפי ענותנותו הוא וכו', ותלמידיו בגי'ע וגם אותם בגי'ע ח"ו יפגע, לכן כשראה אותם התחיל לבכות משום שאינו יודע באיזה דרך מוליכין אותו, וכן גם ר"א וכו', וכו' כאן כמה שהיו מספרים ביצי"מ כל אותו הלילה חשבו בענותנותם שעוד לא עשו מאומה, אבל

הי' די שלא להראות כנ"ל, ואף שאין לנו השגה בהתגלות ד' למש"ר, מ"מ שואלים אנו בזה רק מה שמרמז לנו.

ראפשר כי איתא בספ"ק כמדומני בשם המגיד הגדול וצוק"ל אדברי חכז"ל (סנהדרין דף ק"ג) ועתה לו יחתר לו שחתר הקב"ה חתירה מתחת כסא הכבוד מפני מדו"ד כדי לקבלו בתשובה, ואמר בקדשו שהא שהוא ית' מקבל את החוטה בתשובה תחת הכבוד הוא. עכ"ל חק, וצ"ל הא אנו אומרים דרך אלקינו להאריך אפך לרעים ולטובים הוא תהלתך, אדרבה תפארתו ותהלתו ית' הוא זה, ואפשר שרק למדת הדין היינו למלאכים המקטרגים, לפי ערכם תחת הכבוד הוא שמקבל בתשובה, משא"כ לערך ישראל, אדרבה כיון שקב"ה וישראל חד, אם לא יקבל בתשובה, לא רק איש ישראל ישאר נמוך ומגועל בחסא רק גם חלק אלקית, לכן הוא כבודו ית', שמקבל בתשובה, כי אפילו בחייב מיתה אמרה תורה כי קללת אלקים תלוי, ופרש"י משל לשני אחים וכו', ע"ש. וזה שאמר ד' על המלאך כי לא ישא לפשעכם, היינו כנ"ל כיון שלפי ערכו תחת הכבוד הוא.

ראפשר שלכן כשהבטיח ד' עתה למש"ר פני ילכו ולא מלאך, שאל מש"ר מעתה הראני נא את כבודך, מה הוא כבודך אם שלא למחול כמו השגת המלאכים, או למחול, השיבו ד' חנוותי את אשר אחון ורחמתי את אשר ארחם, ע"פ שאינו הגון ואינו כדאי, זה כבודי מפני שאיש הישראלי חלק אלקית הוא, ולא עוד אלא רמו לו ד' והשכותי את כפי ונצבת על הצור, כי איתא (תענית ד') שישאל שאלו שמיני כחותם על לבך כחותם על זרועיך, ואמר הקב"ה אתם בקשתם מקום שפעמים נראה ופעמים אינו נראה על כפים חקוקיך מקום שנראה תמיד וזה הרמז לנו, שגם כשיהי' לנו ח"ו הסתר, וצרות הגוף והנפש, לא יעלה על לבנו שח"ו באמת נסתרים, רק ג"כ עם הכף היא ההסתרה, בחי' על כפים עם החקיקה וההתקרבות הכי גדולה שנראה תמיד, ולא הסתר לגמרי, ונצבת על הצור, והוא גם הדבר שיכול אתה להתחזק ולהיות נצב גם בשעת ההסתרה, מפני שנמשך מרגשת שגם אז נחקק ונראה אתה בחי' כפים, ושניהם במשמע ונצבת מעצמך בסבב וגם ציווי הוא שתחזק את עצמך ותהא נצב.

ונצבק אל ד' אלקי אבותינו, וישמע ד' את קולנו, וירא את ענינו ואת עמלנו ואת לחצנו.

כי כשהואיש זוכה ותפילותיו מתקבלות, אז שומע ד' ממנו בתפלותיו את כל צרותיו ועניויו, לזה אומרים, שאז במצרים היינו במצב נמוך שלא זכינו שתפלותינו תעלה למרום, אבל כיון שבזכות אבותינו שמע ד' רק את קולנו הקל שלנו לבר, ונתקרב לנו לכן כבר ראה בעצמו את ענינו ואת עמלנו ואת לחצנו והושיענו.

ע"כ אברים שפגת בנו ורוח ונשמה וכו', הן הם יודו ויברכו וכו' כי כל פה לך יודה וכל לשון וכו', אפ"ל שהא שמונים בפרטיות כ"א לעצמם האברים לעצמם ורוח לעצמה ונשמה לעצמה ואח"כ פה לעצמו ולשון לעצמו וכו', ולא אמר בכלל שאנחנו כלנו יודו ויברכו, היא לומר שאפילו לאחר חיותו בעה"ז, שיתפרדו האברים לעצמם ורוח ונשמה לעצמם הפה לעצמו והלשון לעצמו וכו', גם אז אודה את ד', ומסיימין כל עצמותי תאמרנה ד' מי כמוך, אפילו כשלא ישאר ממני בלתי העצמות, גם הן תאמרנה ד' מי כמוך.

לשבת חוהמ"פ

ויאמר הראני נא את כבודך, ויאמר וכו' וחנותי את אשר אחון וכו' ויאמר וכו' ונצבת על הצור ושכתי כפי וגו', ונבין נא למה דוקא עתה ביקש מש"ר הראני נא את כבודך, ולא קודם שחטאו דברי רש"י וז"ל גודעים, ומה החשובה ע"ז וחנותי את אשר אחון. הגמ' (ר"ה דף י"ז) פי' שהראה לו סדר התפלה, ונבין נא פשוט לפי השגתנו למה דוקא עתה הראה לו. ונצבת על הצור, הוא כל מקום שנאמר נצבים נצבים וכו' (נדרים דף ט"ד), הגם שכתוב אלקים נצב וכו', היינו שנצב הוא בגדלות שראוי רק לו ית' כי ד' מלך גאות לבש משא"כ באיש נצב נצבים לא טוב, א"כ למה נאמר כאן למש"ר ונצבת, וכן למה הי' צריך להשיכותי כפי, הא הי' יכול הוא ית' רק שלא יראה לו את כבודו ית' עד עברו, כי רק בדבר הנראה מעצמו צריכים להסתיר ביד, משא"כ כבוד ית' שאינו נראה מעצמו עד שמראה.